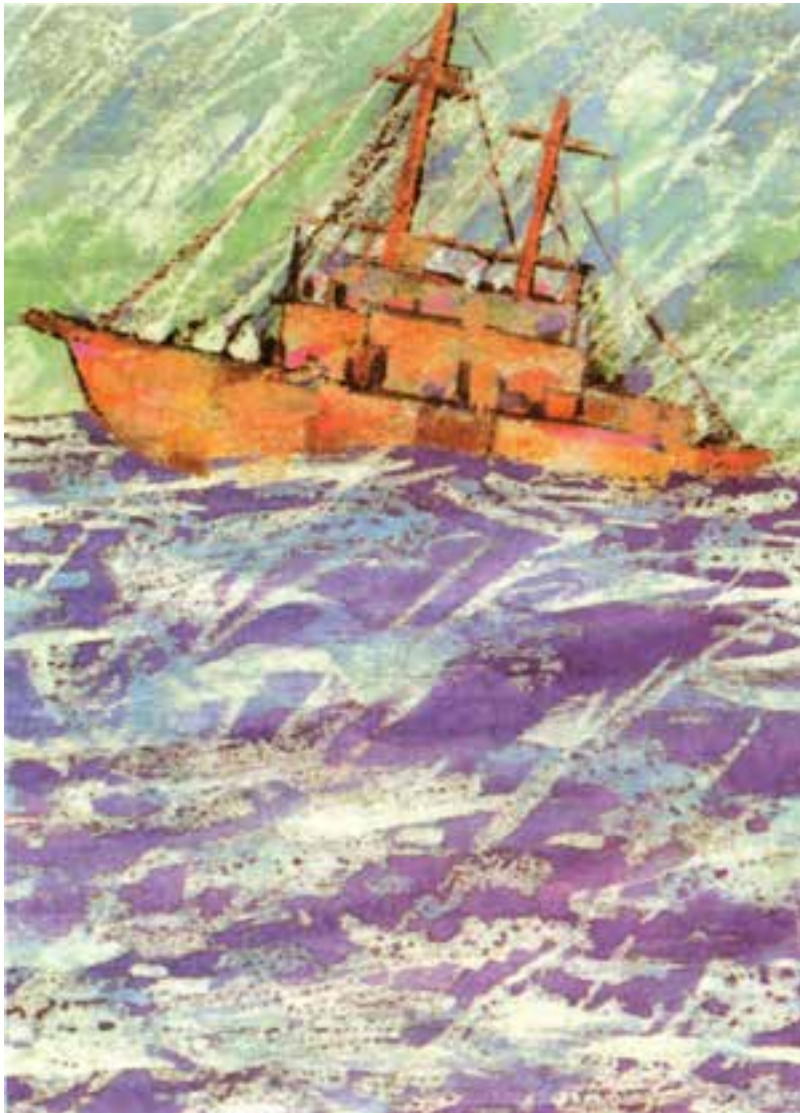

۲- شیوه مقاومت در برابر آب

روش کار : این تکنیک بر پایه ویژگی ناسازگاری روغن و آب به وجود آمده است و هر قدر مداد شمعی چرب تر باشد و با شمعی تر (می توان از خود شمع نیز استفاده کرد) نتیجه کار بهتر است. ابتدا یک طرح کم رنگ مدادی روی مقوا می کشیم و سپس با مداد شمعی در مناطق مورد نظر خطوط و بافت ایجاد می کنیم و سپس با رنگ های حلال در آب شروع به رنگ می کنیم. رنگ به روی منطقه شمعی سر می خورد و جذب قسمت های بدون شمع کاغذ می شود. نقاشان آبرنگ کار اغلب از این تکنیک برای نقاشی امواج عظیم و موج های کوچک آب یا بافت روی صخره ها و دیوارهای سنگی استفاده می کنند (تصاویر ۱۸ و ۱۹).

تصویر ۱۹- تصویرسازی با استفاده از (خاصیت روغن و آب) پاستل روغنی و آبرنگ، مجله سروش کودکان، اثر علی خدایی

تصویر ۱۸- مراحل تصویرسازی با استفاده از پاستل روغنی و آبرنگ (خاصیت روغن و آب)

شما می‌توانید کل اثر را فقط با مداد شمعی سفید اجرا کنید. همچنین می‌توان از مداد شمعی‌های رنگی نیز استفاده کرد. می‌توانید طرح موردنظر خود را با مداد شمعی‌های رنگی مختلف رنگ‌آمیزی و ایجاد بافت نمایید. سپس با استفاده از رنگ‌های رقیق شده (اکولین و ...) که متضاد و یا همرنگ ولی پررنگ‌تر از مداد شمعی شما باشند روی خطوط و بافت‌ها را بپوشانید (تصویر ۲۰). به خاطر داشته باشید که باید رنگ شما به قدر کافی رقیق باشد و نباید خیلی مات باشد چرا که ممکن است سطح روی خطوط، شمعی را کاملاً بپوشاند.

پس از خشک شدن رنگ، می‌توان با کاتر و یا حرارت دادن و دستمال، مداد شمعی را برداشت. در بعضی موارد هم نیازی نیست مداد شمعی را بردارید. مثلاً زمانی که از مداد شمعی‌های رنگی استفاده می‌کنید.

تصویر ۲۰- شیوه مدادشمعی و آبرنگ، در این تصویر مداد شمعی پاک نشده و در کنار آبرنگ قرار دارد. اثر شئون ویسایا

شما هم‌چنین می‌توانید از پاستل روغنی در زیر رنگ استفاده کنید اما تأثیر موردنظر بدست آمده کمتر از مداد شمعی است و به‌علاوه خاصیت مقاومت مدادشمعی در برابر نفوذ رنگ‌های رقیق بیشتر از پاستل روغنی است (تصاویر ۲۱ و ۲۲).

تصویر ۲۱- بخشی از تصویرسازی که با شیوه مقاومت در برابر آب انجام شده است.

تصویر ۲۲- تصویرسازی با شیوه مقاومت در برابر آب

۳- شیوه سیاه قلم کردن (جوهر را پید و خراش)

روش کار : در این شیوه، ابتدا طرح را به روی مقوای سفید منتقل می‌کنیم. سپس با قلم موی شماره ۲ یا ۳ و جوهر را پید سیاه طرح را دورگیری می‌نماییم. نیازی نیست که خطوط ما در یک ضخامت باشد (تصویر ۲۳- الف). پس از آن با پاستل روغنی تصویر را رنگ آمیزی می‌کنیم (تصویر ۲۳- ب). در این مرحله با قلم مو جوهر را پید را به روی قسمتی از تصویر می‌کشیم. این کار را به این دلیل انجام می‌دهیم که اگر تمام قسمت‌های تصویر را با جوهر را پید بپوشانیم محدوده طرح مشاهده نمی‌شود و بافت مناسب هر قسمت را نمی‌توان ایجاد نمود (تصویر ۲۳- ج).

بعد از خشک شدن جوهر را پید، خراش دادن جوهر را پید را شروع می‌کنیم (تصویر ۲۳- ب). توجه کنید بافتی که با خراش ایجاد شده با موضوع ما هماهنگ باشد. ایجاد بافت‌های متنوع باعث جذابیت در کار می‌شود. در هر مرحله قسمتی از تصویر را جوهر را پید می‌زنیم و سپس خراش می‌دهیم. کل اثر را به این ترتیب، را پید می‌زنیم و خراش می‌دهیم (تصویر ۲۳- الف تا ه).

تصویر ۲۳- الف) در مرحله اول دورگیری با جوهر را پید با قلم موی شماره ۲ یا ۳

تصویر ۲۳-ج) در مرحله سوم بخشی از اثر را با جوهر راپید می‌پوشانیم.

تصویر ۲۳-ب) مرحله دوم رنگ آمیزی با پاستل روغنی

تصویر ۲۳-ه) شیوه پاستل روغنی، سیاه قلم، می‌توان با گواش سفید بعضی نقاط طرح تکمیل شده را سفید کرد.

تصویر ۲۳-د) مرحله چهارم با ابزار نوک تیز جوهر راپید را خراش می‌دهیم.
(بافت‌های ایجاد شده مطابق با موضوع باشد)

تکنیک سیاه قلم را می‌توان به روش زیر نیز اجرا نمود.

روش کار : ابتدا با مداد شمعی و یا پاستل روغنی (رنگ‌های روشن که با سیاه متضاد باشند) سطح کاغذ را رنگ آمیزی می‌نماییم. سپس با استفاده از رنگ سیاه پاستل روغنی قسمتی و یا تمام سطح تصویر را می‌پوشانیم. سپس طرح مورد نظر خود را می‌کشیم و با ابزاری نوک تیز همانند سنجاق، نوک کاتر قلمی و ... جهت خراشاندن سطح سیاه استفاده می‌کنیم، به این ترتیب از سطح خراش خورده، رنگ روشن به صورت خطوط رنگی طرح اصلی از زیر نمایان می‌شود که از جذابیت خاصی برخوردار است (تصویر ۲۴).

تصویر ۲۴- مراحل خراشاندن رنگ در شیوه پاستل روغنی

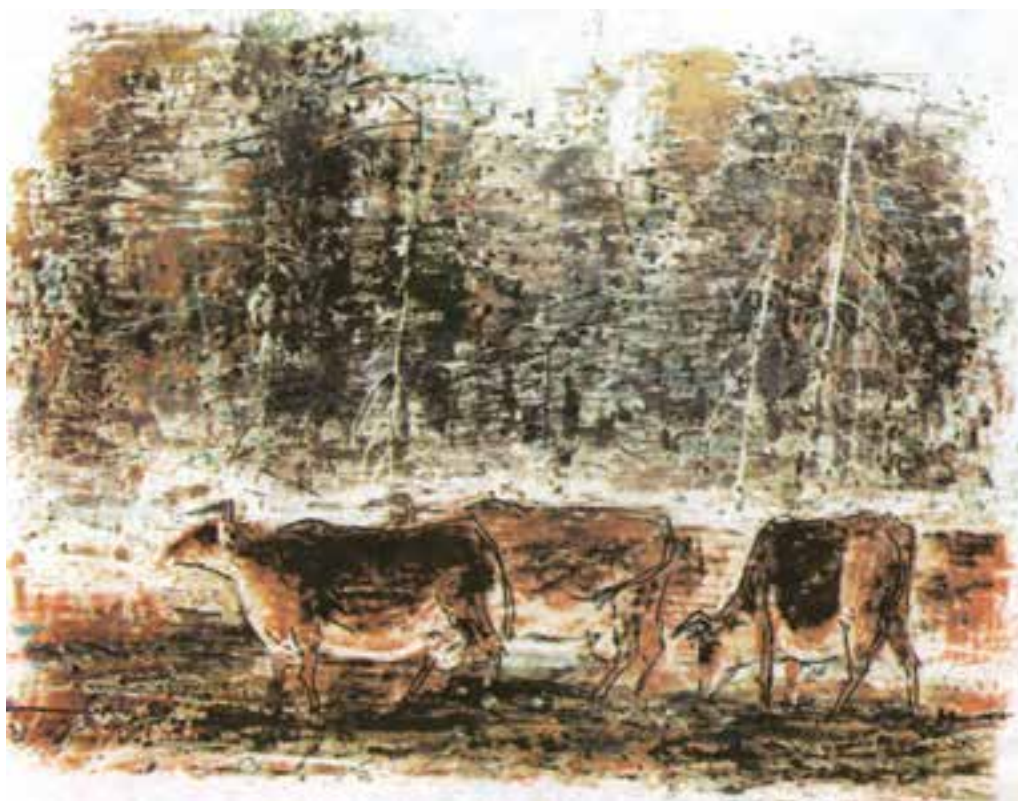
۴- شیوه گلاسه و خراش

روش کار : ابتدا طرح را به روی مقوای گلاسه انتقال می‌دهیم. سپس با پاستل روغنی طرح را رنگ آمیزی می‌کنیم. پس از آن با استفاده از ابزار نوک تیز روی سطح رنگ آمیزی شده را به صورت خطوط مارپیچ و کلاف مانند و یا هاشور به صورت خطوط منفی خراش می‌دهیم. در این صورت تصویری با بافت زیبا به دست می‌آید که برای تصویرسازی کودکان بسیار مناسب است. اگر به جای پاستل روغنی نرم از رنگ روغن استفاده کنیم بافتی مشابه پاستل روغنی به دست می‌آوریم که می‌توان روی آن نیز با ابزار نوک تیز خراش ایجاد نمود و بافت‌های متنوعی را به دست آورد (تصاویر ۲۵-۲۶ و ۲۷).

تصویر ۲۵- با استفاده از ابزار نوک تیز تصویر خراشانده شده و بافتی زیبا به وجود آورده است. اثر منوچهر عبدالله زاده

تصویر ۲۶- تلفیق مداد شمعی به صورت سایشی و ایجاد خراش جهت یافتن به بافت مناسب

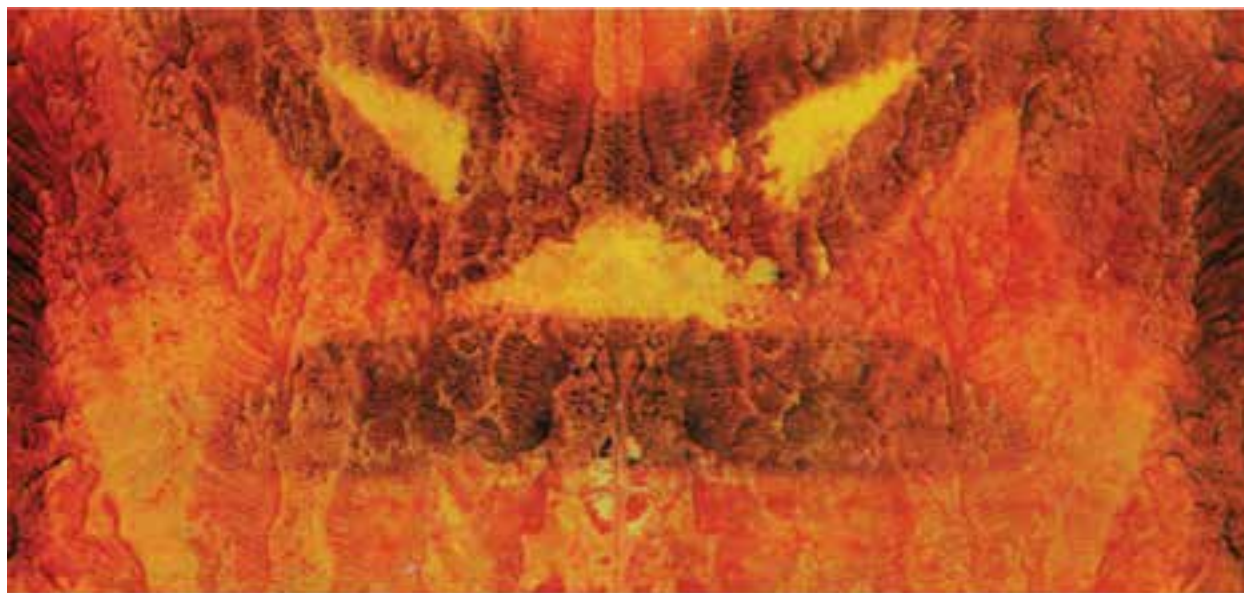

تصویر ۲۷- باستل روغنی و رنگ روغن روی گلاسه و خراش، اثر نینو زالیشوویلی

۵- شیوه حرارت

این تکنیک را می‌توان به دو روش اجرا نمود.

۱- چاپ و تازدن: در این شیوه ابتدا پاستل روغنی را در رنگ‌های دلخواه و گوناگون خرد می‌کنیم و بین دو صفحه کاغذ می‌ریزیم و کاغذ را تا می‌زنیم. سپس با استفاده از اتوی داغ و حرکت مالشی اتو بر سطح کاغذ، رنگ‌ها در اثر حرارت در یکدیگر حل می‌شوند و نقوش و بافت‌های رنگین بسیار زیبایی به وجود می‌آید. از این روش می‌توان جهت خلق بافت‌های متنوع استفاده کرد (تصاویر ۲۸ الف و ب).

تصویر ۲۸- باستل روغنی و حرارت- با استفاده از خرده پاستل روغنی بر سطح کاغذ و تازدن آن و حرارت دادن و مالش اتو بر سطح کاغذ می‌توانید بافت‌های زیبایی نظیر این تصاویر به دست آورید.

۲- شیوه حرارت: ابتدا طرح را بر روی مقوا منتقل می‌کنیم. سپس به روی قسمت‌هایی که می‌خواهیم به شیوه حرارت اجرا شود خرده مداد شمعی می‌ریزیم. سپس یک کاغذ را روی این سطوح قرار می‌دهیم و اتو را به صورت مالشی به روی این سطوح می‌کشیم، حرارت اتو مداد شمعی‌ها را آب می‌کند و بافت موردنظر برای ما ایجاد می‌شود. می‌توان قسمت‌های دیگر تصویر را به شیوه‌های سایشی و یا ... رنگ آمیزی نمود (تصاویر ۲۹ و ۳۰).

تصویر ۲۹- الف) این تصویر با استفاده از شیوه حرارت اجرا شده است. انر زهره عطار

شکل ۲۹- ب) قسمتی از تصویر شیوه حرارت و کلاژ مشخص است.

تصویر ۳۰- الف) این تصویر با استفاده از شیوه حرارت و شیوه سایشی اجرا شده است. اثر زهره عطار

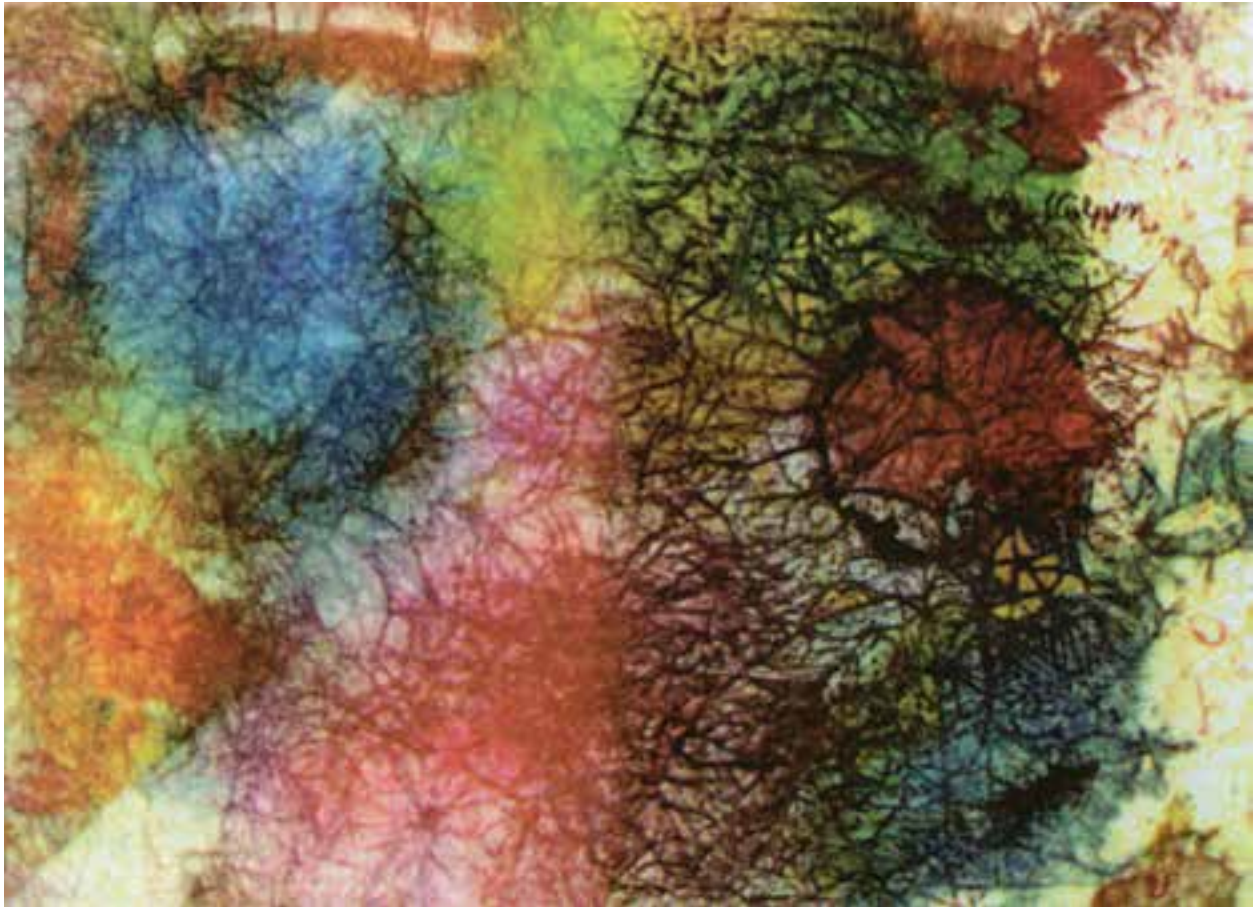

تصویر ۳۰- ب) بخشی از تصویر

۶- شیوه ایجاد بافت از طریق کاغذ مرطوب رنگ شده و پاستل روغنی سیاه

روش کار: ابتدا کاغذ را با استفاده از رنگ‌های حلال در آب و به صورت خیس در خیس رنگ‌آمیزی می‌نماییم. قبل از اینکه کاغذ رطوبت خود را ازدست دهد آن را محاله می‌کنیم. سپس کاغذ را با استفاده از دست و یا هر وسیله دیگر صاف می‌کنیم. بعد از این که کاغذ کاملاً خشک شد با استفاده از پاستل روغنی سیاه و با فشار ملایم به آن (از طول) به نرمی آن را به روی سطح رنگ شده کاغذ می‌کشیم. بافت حاصله مشابه بافت‌های به دست آمده در چاپ حکاکی است، که زمینه‌ای مناسب برای تصویرسازی است (تصویر ۳۱).

تصویر ۳۱- ایجاد بافت از طریق کاغذ مرطوب رنگ شده و پاستل روغنی سیاه

(مطالعه آزاد)

۷- مداد شمعی و چروک

ابزار و وسایل مورد نیاز:

۱- پاستل روغنی و یا مداد شمعی

۲- پاستل گچی

۳- جوهر خوش‌نویسی چرب (مشکی شاهد)

۴- کاغذ

روش کار: ابتدا طرح را روی کاغذ کم رنگ می کشیم. سپس با استفاده از پاستل گچی تمام خطوط طرح را می پوشانیم. توصیه می شود یا از پاستل گچی سفید استفاده کنیم و یا مطابق رنگ هر قسمت، پاستل گچی مناسب انتخاب نماییم. پس از اینکه همه خطوط را پوشاندیم با استفاده از پاستل شمعی کل اثر را رنگ آمیزی می نماییم (تصویر ۳۱-الف).

سپس کاغذ را با تمام توان مجاله می کنیم و به آرامی آن را باز می کنیم (تصویر ۳۱-ب). در این مرحله کاغذ باید دارای سطوح چروک مشخص باشد. سپس با کمک مرکب خوش نویسی چرب (تأکید در چرب بودن) تمام خطوطی را که توسط پاستل گچی پوشانده شده بود مجدداً می پوشانیم. در این مرحله مرکب خوش نویسی چرب قسمت هایی را که توسط پاستل گچی پوشیده شده است سیاه می کند ولی از روی پاستل شمعی سر می خورد. سپس به کمک قلم موی پهن کل اثر را با مرکب خوش نویسی چرب می پوشانیم. قسمت هایی که چروک خورده چون رنگ آنها از روی کاغذ جدا شده است تیره می شود و قسمت های دیگر رنگ، مرکب را به خود نمی گیرد و رنگ شفاف پاستل باقی می ماند. در این تکنیک تصویر ما حالت مخملی و زیبایی به خود می گیرد (تصویر ۳۱ الف تا ج).

تصویر ۳۱-ب) کاغذ را مجاله می کنیم و سپس آن را باز می کنیم.
زهره عطار

تصویر ۳۱-الف) در شیوه مداد شمعی و چروک ابتدا روی خطوط طراحی را با پاستل گچی ترسیم می کنیم و سپس با پاستل روغنی رنگ آمیزی می کنیم.
زهره عطار

تصویر ۳۱- ج) روی خطوط پاستل گچی کشیده شده را جوهر سیاه می‌کشیم و با استفاده از قلم‌موی پهن روی تصویر را مرکب سیاه خوش‌نویسی می‌کشیم. زهره عطار

۸- پاستل روغنی روی بوم

- پاستل روغنی

- بوم (بافت نرم)

روش کار: ابتدا طرح را خیلی کم‌رنگ روی بوم منتقل می‌کنیم و سپس با پاستل روغنی آن را رنگ‌آمیزی می‌نماییم. شیوه رنگ‌گذاری به صورت سایشی است. برای روشن‌تر کردن از گواش سفید و یا خراش دادن نیز می‌توان استفاده نمود (تصویر ۳۲).

تصویر ۳۲- پاستل روغنی روی بوم و خراش- نیکی داداشی

آموزۀ شماره ۱۵ و ۱۶

نام درس: گواش (۱- شیوۀ آبرنگ نما، ۲- شیوۀ پوششی) صفحات ۸۱ تا ۹۱ کتاب درسی		
کلیدواژه‌ها: گواش، صمغ عربی، رنگ بوستر، آبرنگ نما، شیوۀ پوششی		
اهداف رفتاری درس: - با وسایل و ابزار کار شیوۀ گواش آشنا شود. - گواش و شیوۀ آبرنگ نما و حالت پوششی را کاملاً توضیح دهد. - تصویرسازی با شیوۀ «گواش» انجام دهد.		
پیش‌دانسته‌های هنرجویان: نظری: - عملی: - در دوره‌های تحصیلی ابتدایی و راهنمایی با گواش آشنا شده و تجربیات ساده‌ای کسب کرده‌اند.		
طرح درس: - هنرجویان را با وسایل کار آشنا سازند و تذکرات مهم درباره‌ی تهیه وسایل و دقت در انتخاب آنها داده شود. - به هنرجویان روش کار با گواش را یاد دهند تا یک نمونه تصویرسازی را با تکنیک آبرنگ نما یا پوششی تهیه کنند.		
جدول طرح درس هنرآموز:		
رویکرد و روش‌های یاددهی - یادگیری: رویکرد فرایندی - رویکرد اکتشافی، روش آموزش با شیوۀ نمایش کار به صورت فعال		
ارزش‌یابی: به صورت ژورمان (داوری) یا کارپوشه ارزش‌یابی شود (ارزش‌یابی عملی با استفاده از چک لیست و ارائه شاخص‌های امتیاز)		
مکان‌های بازدید: نمایشگاه‌های تصویرسازی و نقاشی		
منابع و مآخذ: کتاب‌های کودکان و نوجوانان، کتاب‌های درسی مصور (به ویژه در دوره تحصیلی ابتدایی و راهنمایی) کتاب‌های علمی مصور با شیوۀ گواش، سایت‌های هنری		

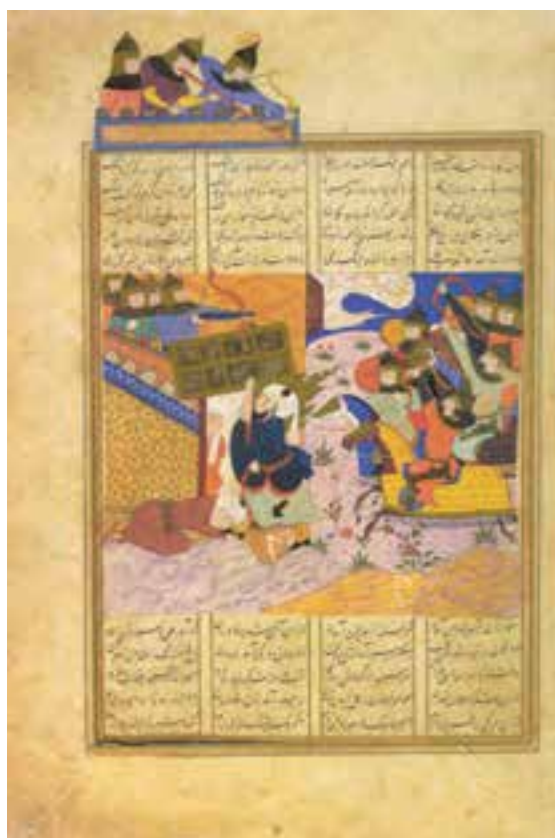

گواش^۱ یا رنگ پوستر^۲

در این بخش هنرجویان با گواش، کارکرد و روش های متفاوت آن برای تصویرسازی آشنا خواهند شد. همچنین یاد خواهند گرفت از شیوه های تلفیقی این ابزار چگونه استفاده کنند و در پایان با انجام تمرین های مناسب در به کار بردن این شیوه برای تصویرسازی تسلط کافی به دست آورند.

روش کار : گواش یا رنگ پوستر جزو آن دسته از رنگ هایی است که حلال آن آب است و در حقیقت نوعی آبرنگ غلیظ است که در ترکیب و ساخت آن صمغ عربی با خاصیت چسبندگی بیشتری به کار رفته است. گواش در ایران در هنر نگارگری کاربردی وسیع و قدمتی طولانی داشته است و با خاصیت پوشانندگی بیشتر برخلاف آبرنگ در هنر کتاب آرایی و تذهیب کاربرد فراوان داشته است (تصویر ۱).

گواش در اصطلاح جزو رنگ های جرمی، جسمی و پوششی به شمار می آید. غلظت گواش بیشتر به دلیل افزودنی هایی مانند رنگدانه سفید است (تصویر ۲).

تصویر ۱

تصویر ۲- رنگدانه ها

۱- Gouache

۲- Poster Co our

گواش به دلیل ارزانی و فراوانی آن بیشتر قابل دسترس و تهیه آن نیز به صرفه است و با توجه به کارایی متفاوت آن موارد استفاده فراوان نیز دارد و از این رو استفاده از آن عمومیت دارد (تصویر ۲).

گواش همچنین در هنر پوسترسازی و طراحی اعلان (تابلوهای تبلیغاتی و اطلاع رسانی) کاربرد فراوان داشته است. به همین دلیل عنوان رنگ^۱ پوستر از گذشته تا به امروز بر روی ظرف گواش نوشته شده است. گواش در بازار به دو صورت رایج عرضه می گردد:

۱- لوله ای (تیوبی)

۲- شیشه ای (تصویر ۳)

تصویر ۳- در تصویر انواع رایج گواش های لوله ای (تیوبی) و شیشه ای را که در بازار یافت می شود مشاهده می کنید.

گواش با نشان های تجاری مختلف در بازار یافت می شود. در سال های اخیر در ایران نیز برای ساخت این گونه رنگ ها (در بسته بندی های ظرف های پلاستیکی) گام های مؤثری برداشته شده است. هرچند کیفیت این گونه رنگ ها برای درس مبانی (بخش رنگ) هنرهای تجسمی هنوز به حد مطلوب نرسیده است. ولی برای کار تصویرسازی می توان از آنها و یا حتی از رنگ های پلاستیک مخصوص نقاشی ساختمان استفاده کرد، زیرا تا یک دهه گذشته که هنوز چاپ های دیجیتال چون امروز توسعه نیافته بود بیشتر اعلان های بزرگ سردر سینماها و تابلوهای تبلیغاتی بزرگ (بیلبرد^۲) با رنگ های پلاستیک بر روی پارچه اجرا می شد.

توصیه

اگر هنرجویان برای کارهایی مانند آموزش مبانی هنرهای تجسمی و یا تصویرسازی از شما جویای رنگ گواش با کیفیت بهتری شدند می توانید نشان های تجاری خارجی را به آنها پیشنهاد کنید.

گواش در بخش نقاشی کودکان یکی از ابزارهای بسیار مناسب برای بیان و احساس کودکانه در قالب آثار نقاشی به شمار می آید و کار با آن برای کودکان از ابزاری مانند مداد رنگی و آبرنگ ساده تر است. گواش، با توجه به غلظت رنگی و حلال بودن آن با آب، برای رنگ آمیزی سطوح بزرگ مناسب تر از سایر ابزارهای نقاشی کودکان است و برای خلق آثار نقاشی، نگارگری، تذهیب، طراحی، گرافیک و تصویرسازی، از نازک ترین خط ها تا سطح های بزرگ را به سادگی می توانید با آن اجرا کنید.

۱- Poster Co our

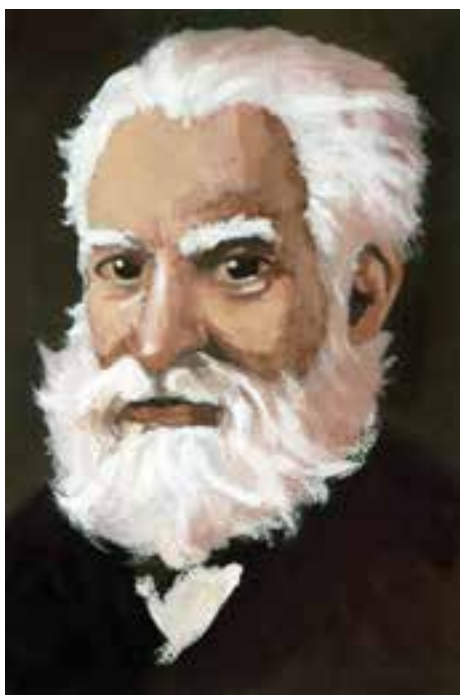
۲- B board

برای آشنایی با سایر رنگ‌های جرمی مانند رنگ‌روغن^۱ و آکرلیک^۲ کار با گواش آغاز مناسبی است. از این رو پیشنهاد می‌شود هنرجویان را تشویق نمایید استفاده از این ابزار و شیوه‌های مختلف آن را تجربه کنند تا در آینده برای تصویرسازی با سایر رنگ‌های جرمی از تسلط کافی برخوردار گردند. هرچند در نگاه اول گواش ابزاری ساده و کودکانه به نظر می‌آید، اما می‌توان با آن از تصویرسازی‌های بسیار ساده و کودکانه تا آثاری پیچیده و دشوار را خلق کرد (تصویر ۴ و ۵).

تصویر ۴- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، اثر حسن دانشگرنژاد

تصویر ۵- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش پوششی یا جرم‌دار، چهره الکساندر گراهام بل، اثر محسن حسن‌پور

۱- Oil Colour

۲- Acrylic

به همین دلیل توصیه می‌گردد تا با ارائه تمرین‌های مناسب، هنرجویان را جهت دست‌یافتن به توانایی و کسب مهارت در استفاده از این ابزار نسبتاً ارزان و قابل دسترس راهنمایی کنید.

ابزار و وسایل موردنیاز :

- ۱- گواش (شیشه‌ای، لوله‌ای یا پلاستیکی)
- ۲- کاغذ اشتنباخ، کاغذ کانسِن^۱ بافت ریز و یا کاغذ فابریانو^۲ بافت ریز
- ۳- قلم‌موی آبرنگ (الیاف طبیعی و یا مصنوعی)
- ۴- دو ظرف شیشه‌ای (دهان گشاد) یا پلاستیکی برای شستن قلم‌موها و اضافه کردن آب برای رقیق کردن رنگ
- ۵- تخته رنگ (پالت^۳) پلاستیکی یا چینی
- ۶- مداد (ترجیحاً از سری H)
- ۷- پارچه و یا دستمال کاغذی برای گرفتن رطوبت قلم‌مو و یا رنگ اضافی
- ۸- تخته شاسی یا کلاف چوب
- ۹- گیره طراحی، پوتر یا چسب کاغذی برای ثابت نگه داشتن کاغذ بر روی تخته شاسی (چسب‌های کاغذی نجاری)
- ۱۰- اسفنج (طبیعی یا مصنوعی).

روش کار : کار با گواش اغلب به دو صورت رایج در نقاشی و تصویرسازی کاربرد فراوان دارد :

۱- آبرنگ نما (نازک یا روحی)

۲- پوششی (جرم‌دار)

همان‌گونه که در مورد سایر شیوه‌ها نیز توضیح داده شد، هنرآموزان محترم آگاه‌اند که همواره از ابزارها می‌توان کاربردی متفاوت‌تر به دست آورد. ولی برای آغاز، کار و آموزش گام‌به‌گام و مدون فراگیری این دو شیوه در ابتدا اصولی‌تر است و از تلفیق آنها می‌توان آثاری با جلوه‌های متفاوت به وجود آورد. گاه می‌توان با تغییر در ابزار اثرگذار و یا شیوه‌های اجرایی به نتایجی متفاوت دست یافت.

۱- شیوه آبرنگ نما (نازک یا روحی)

این شیوه همان‌گونه که از نامش پیداست، به لحاظ روش و اجرا، شباهت بسیاری با شیوه آبرنگ دارد و میزان غلظت رنگ گواش با آب کاهش می‌یابد و همانند آبرنگ، رنگ‌گذاری از رنگ‌های روشن آغاز می‌گردد. در این روش گواش همانند آبرنگ بر سطح کاغذ به صورت روان و سیال حرکت می‌کند و تا زمانی که رنگ‌ها و کاغذ خیس باشند امکان دویدن رنگ‌ها در هم وجود دارد. تنها تفاوت آن با آبرنگ میزان کدر و مات شدن رنگ‌ها در این شیوه است (تصاویر ۶ تا ۸). با کم و زیاد کردن میزان رنگ، غلظت رنگ را می‌توان از شیوه آبرنگ نما به شیوه پوششی رساند و یا از تلفیق این دو شیوه به روش‌های جدیدی در تصویرسازی و نقاشی با گواش دست یافت (تصاویر ۹ و ۱۰).

۱- Canson

۲- Fabr ano

۳- Pa et

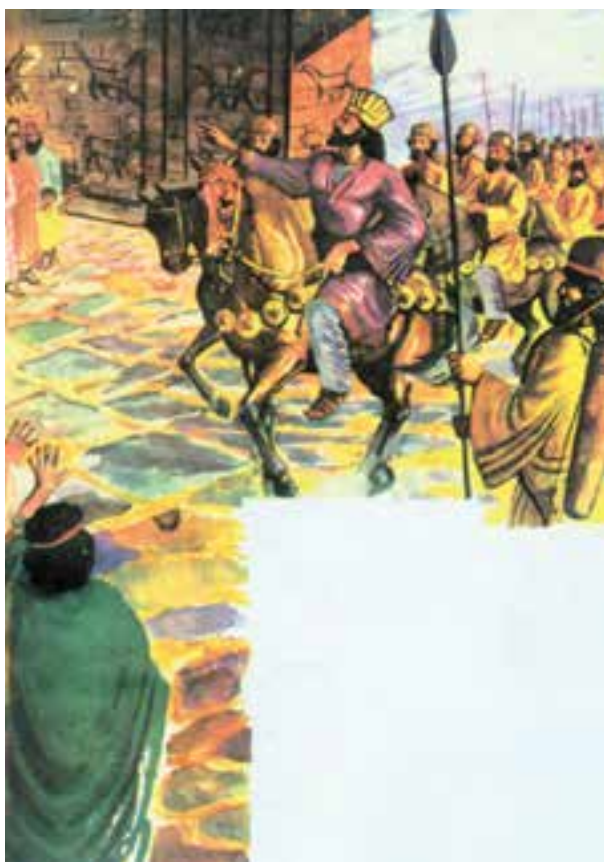
تصویر ۶- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش آبرنگ‌نما، خرگوش‌ها، اثر مهران زمانی

تصویر ۷- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش آبرنگ‌نما، اثر پرویز کلانتری

تصویر ۸ — تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش آبرنگ‌نما، اثر جیولیانونفری

تصویر ۹ — تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش تلفیق آبرنگ‌نما و پوششی، تاریخ پنجم دبستان، فتح بابل به دست کوروش، اثر زمان زمانی

تصویر ۱۰- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش تلفیق آبرنگ‌نما و پوششی، پینوکیو، اثر پائولا ساپوری

از این شیوه نگارگران ایرانی برای ساخت پس‌زمینه و زیرساخت آثارشان بسیار استفاده کرده‌اند. همان‌گونه که می‌دانید شفافیت گواش برخلاف آبرنگ به انعکاس (نور از کاغذ) بستگی ندارد، زیرا از رنگ‌های جرمی به شمار می‌آید و به وسیله افزودن رنگ‌دانه سفید خالص، درخشندگی لازم در اثر ایجاد می‌گردد. به دلیل آن که گواش دارای قدرت پوشش رنگ است می‌توان آن را بر کاغذهای رنگی نیز به کار برد.

با استفاده از این خاصیت گواش، رنگ‌های لایه‌های زیرین را می‌توان به راحتی با رنگ جدید و باغلظت بیشتر پوشش داد (تصاویر ۱۱ و ۱۲). هنرجویان می‌توانند با استفاده از شیوه آبرنگ‌نما با گواش حتی بر روی کاغذهای رنگی آثار زیبایی به‌وجود آورند و در پایان کار قسمت‌های روشن را با استفاده از گواش و به صورت پوششی نشان دهند.

تصویر ۱۱- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش پوششی، زن و مرد کشاورز، کتاب دوم دبستان، اثر زمان زمانی

تصویر ۱۲- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش پوششی، ماهی بزرگ، اثر یان تام سار، همان گونه که در تصویر مشاهده می شود برای نورپردازی و ایجاد سایه روشن، رنگ های روشن بر روی رنگ تیره قرار می گیرد.

توصیه می شود برای کار با گواش به روش آبرنگ نما از قلم موهای الیاف طبیعی (ترجیحاً موی سمور) و نوک گرد استفاده شود. زیرا آب را بیشتر جذب می کند و هم کار کردن با آن از قلم موهای تخت ساده تر است. یادآوری می شود با توجه به این که نقش قلم مو در کار با آبرنگ بسیار مهم است توضیح کامل در خصوص قلم موها در آن بخش آمده است. برای شناخت بیشتر می توانید به آن قسمت مراجعه کنید.

توصیه

پیشنهاد می‌شود برای این روش حتماً کاغذ را شاسی کشی کنید تا کاغذ در هنگام کار به صورت آبرنگ‌نما موج برندارد. برای این کار ابتدا بهتر است کاغذ را از سطح پشت کاملاً به وسیله اسفنج (مصنوعی – طبیعی) و یا با گرفتن زیر شیر آب (یا قرار دادن در تشت آب) خیس کنید. سپس کاغذ را بر روی کلاف چوبی یا تخته شاسی به وسیله پونز یا نوارچسب محکم کنید. در صورتی که این مرحله به درستی انجام گیرد ممکن است پس از رنگ آمیزی اندکی ناصافی در سطح کاغذ یا مقوا به وجود آید. در این صورت با قدری صبر و حوصله خواهید دید که کاغذ (مقوا) پس از خشک شدن دوباره به حالت اولیه خود باز می‌گردد.

فعالیت

۲- شیوه پوششی (جرم‌دار)

این شیوه کار با گواش از روش‌های بسیار رایج استفاده از آن است. هنرجویان در کارگاه مبانی هنرهای تجسمی با این روش بسیار تمرین کرده‌اند و تسلط کافی یافته‌اند. ساده‌ترین روش آن رنگ آمیزی به صورت یک‌دست و یک‌نواخت است که بهتر است در این روش رنگ از غلظت کافی برخوردار باشد و جهت حرکت قلم‌مو به صورت افقی و عمودی باشد تا اثر حرکت قلم‌مو محو گردد. در این روش استفاده از قلم‌موهای پهن و تخت مناسب است. اما شاید تاکنون هنرجویان کمتر از این شیوه در تصویرسازی استفاده کرده باشند. با ارائه آثار تصویری مناسب در کلاس می‌توانید کاربرد این شیوه را در تصویرسازی برای طراحی اعلان (پوستر)، نقاشی و تصویرسازی کودکان و نوجوانان به آنها نشان دهید تا آنها دریابند که حتی شیوه‌های ساده فراگرفته شده در کارگاه مبانی هنرهای تجسمی می‌تواند برای خلق تصاویر زیبا مفید واقع شود (تصاویر ۱۳ تا ۱۷).

همان‌گونه که قبلاً نیز توضیح داده شد، برای رنگ آمیزی با گواش اغلب از همان قلم‌موهایی که در نقاشی با آبرنگ کاربرد دارند (طبیعی و مصنوعی) استفاده می‌شود.

توصیه

شما می‌توانید در این زمینه به هنرجویان اطلاعات کافی ارائه دهید و آنها را راهنمایی کنید تا بدانند از انواع قلم‌موها برای چه آثاری می‌توانند استفاده کنند. در این زمینه می‌توانید نمونه‌های تصویری را، که با قلم‌موهای تخت یا گرد (طبیعی و مصنوعی) تصویرسازی شده‌اند، در کلاس ارائه دهید.

در این تصویر با استفاده از قلم‌موی گرد رنگ آمیزی به صورت سطوح تخت و یکدست صورت گرفته است. این روش ساده‌ترین نوع کارکرد رنگ‌های جرمی را نشان می‌دهد.

تصویر ۱۳- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش پوششی (جرم دار)، حقیقت و مرد دانا، اثر زنده یاد مرتضی ممیز

تصویر ۱۴- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش پوششی (جرم دار)، اثر رینولدز رافینز. همان گونه که در تصویر مشاهده می کنید هنرمند همانند تصویر شماره ۱۵ به صورت سطوح تخت و یکدست سعی کرده درجات رنگی مختلف را به دست آورد.

تصویر ۱۵- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش پوششی (جرم دار)، همان گونه که مشاهده می کنید با استفاده از تفکیک سطوح رنگی (آنالیز) و رنگ آمیزی از رنگ های تیره به روشن تصویر رنگ آمیزی شده است.

تصویر ۱۶- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش پوششی (جرم دار)، با استفاده از سدرنگ آبی، سیاه و سفید به صورت تفکیک سطوح رنگی، اثر محسن حسن پور

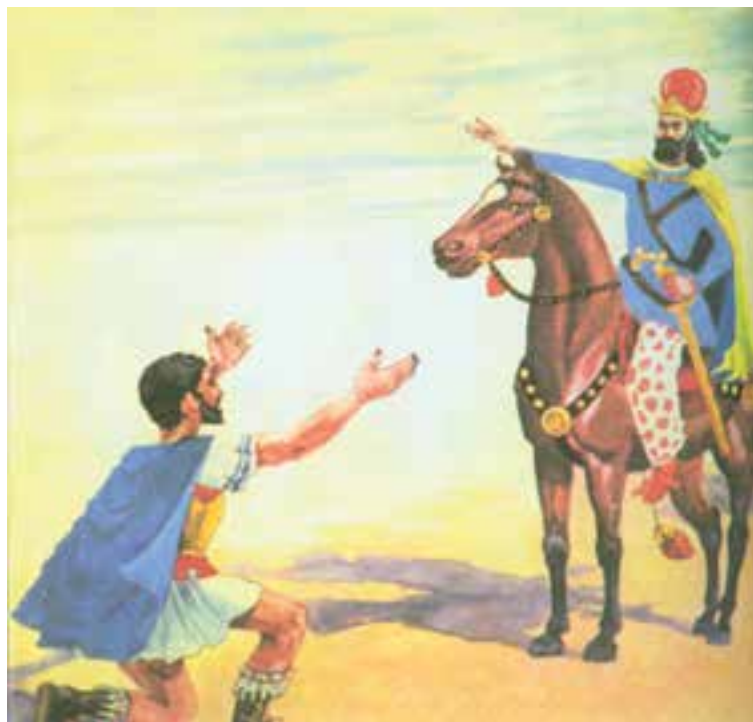
تصویر ۱۷- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش پوششی (جرم دار)، به صورت تفکیک سطوح رنگی

در شیوه پوششی بهتر است از مقوا و یا کاغذهایی با ضخامت بیشتر استفاده شود. زیرا رنگ، پس از خشک شدن، احتمال ترک خوردگی بیشتری دارد به این دلیل بهتر است برای این گونه تصویرسازی‌ها از کاغذهای نازک استفاده نشود. همان گونه که می‌دانید رنگ‌گذاری در این روش برخلاف شیوه آبرنگ‌نماست. به این صورت که ابتدا باید رنگ‌های تیره را بر روی سطح کاغذ یا مقوا رنگ آمیزی کرد و سپس قسمت‌های روشن‌تر را رنگ آمیزی نمایند. زیرا در این روش به این دلیل که رنگ غلظت بالایی دارد کاملاً خاصیت پوشانندگی دارد؛ چه در شیوه‌های رنگ آمیزی تخت و یکدست چه تفکیک سطوح رنگی (آنالیز) و چه شیوه‌هایی که با ضربه‌های آزاد قلم‌مو اجرا می‌شود. به یاد داشته باشید رنگ آمیزی را از رنگ‌های تیره آغاز کنید. این روش یکی از شباهت‌های اصلی گواش با رنگ‌های جرمی دیگر نظیر رنگ‌روغن و آکرلیک است. در پایان کار، بعد از اطمینان از خشک شدن کامل رنگ، کاغذ یا مقوا را از روی کلاف چوبی یا تخته شاسی جدا کنید.

توصیه

برای آغاز کار با گواش توصیه می‌شود هنرجویان ابتدا تمرین‌هایی ساده به شیوه رنگ آمیزی تخت و یکدست مطابق تصویر ۱۳ را انجام دهند و پس از آن به شیوه تفکیک سطوح رنگی (آنالیز) تصویرسازی نمایند. هنرجویان پس از آن که مهارت کافی در به کارگیری رنگ و ابزار به دست آوردند می‌توانند به شیوه ضربه‌های آزاد و یا سایر شیوه‌های تلفیقی به تصویرسازی بپردازند. بافت و نوع کاغذهای مختلف (دست ساز - ماشینی - رنگی) می‌تواند تجارب جدیدی را برای شما به وجود آورد. از این رو همواره به هنرجویان توصیه نمایید تا دست از تجربه و جست و جو در زمینه به کارگیری ابزار و شیوه‌های مختلف برندارند. چه بسا تجربه‌ای هرچند کوچک شما را در رسیدن به شیوه‌ای نو و فردی کمک نماید.

در خاتمه برای درک و شناخت بهتر هنرجویان نمونه‌های تصویری کار با گواش به شیوه‌های مختلف (آبرنگ‌نما - پوششی و تلفیقی) آمده است (تصاویر ۱۸ تا ۳۷).

تصویر ۱۸- تصویرسازی با شیوه گواش، به روش تلفیقی (آبرنگ‌نما و پوششی)، تاریخ ایران، پنجم دبستان، اثر پرویز کلانتری

تصویر ۲۰- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش پوششی (جرم دار)

تصویر ۱۹- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش پوششی (جرم دار)، روباه و کلاغ، فارسی دوم دبستان، اثر پرویز کلانتری

تصویر ۲۱- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش پوششی (جرم دار)

تصویر ۲۲-ب

تصویر ۲۲-الف

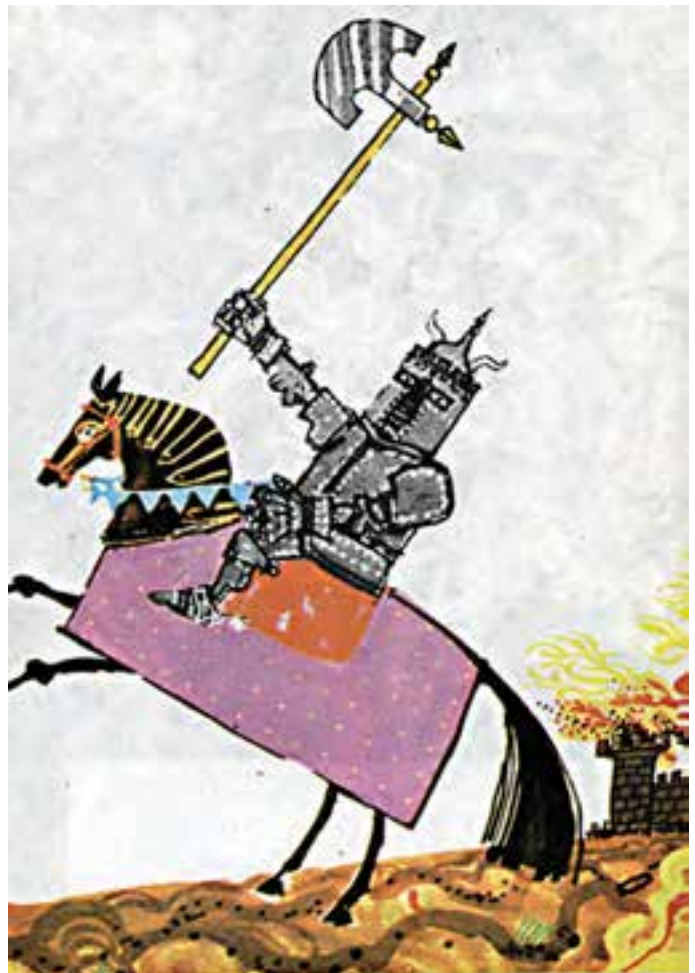

تصویر ۲۲-ج

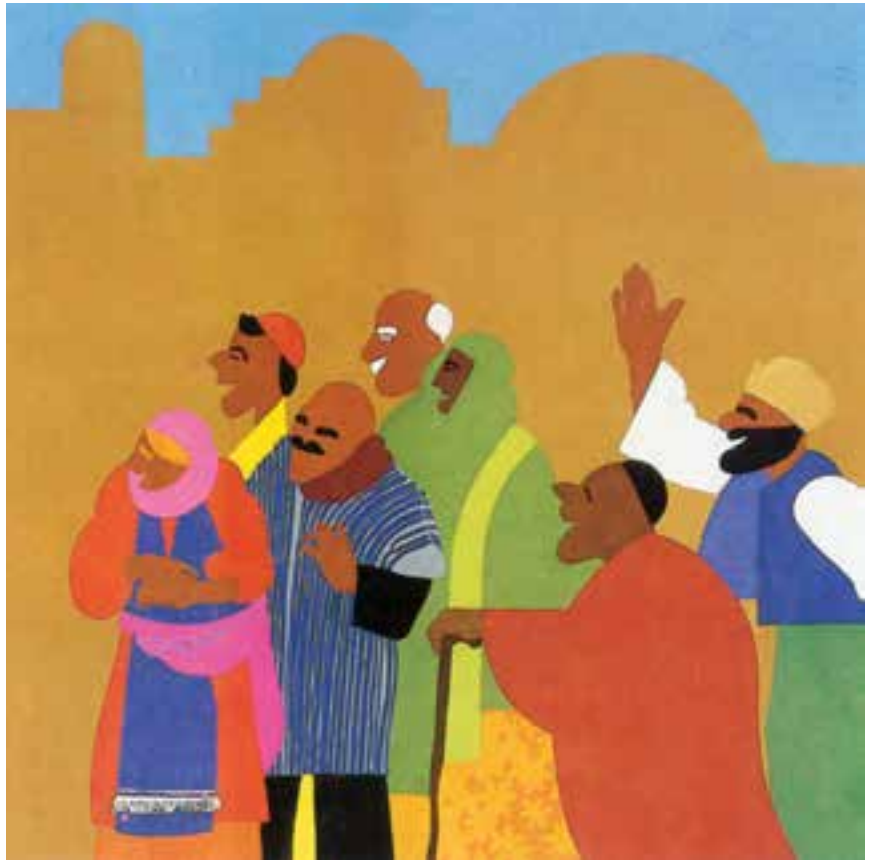
تصویر ۲۲ الف، ب و ج- تصویرسازی با شیوه گواش، به روش پوششی (جرم دار)، آخرین ببر، اثر رضا مکتبی

تصویر ۲۳ — تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش،
به روش شیوه تلفیقی (آبرنگ‌نما و پوششی)

تصویر ۲۴ — تصویرسازی با استفاده از شیوه
گواش، به روش تلفیقی (آبرنگ‌نما و پوششی)

تصویر ۲۵- تصویرسازی با استفاده از شیوه
گواش، به روش پوششی (جرم‌دار)، بزی که گم
شده، اثر محسن محبوب - علی خورشیدپور

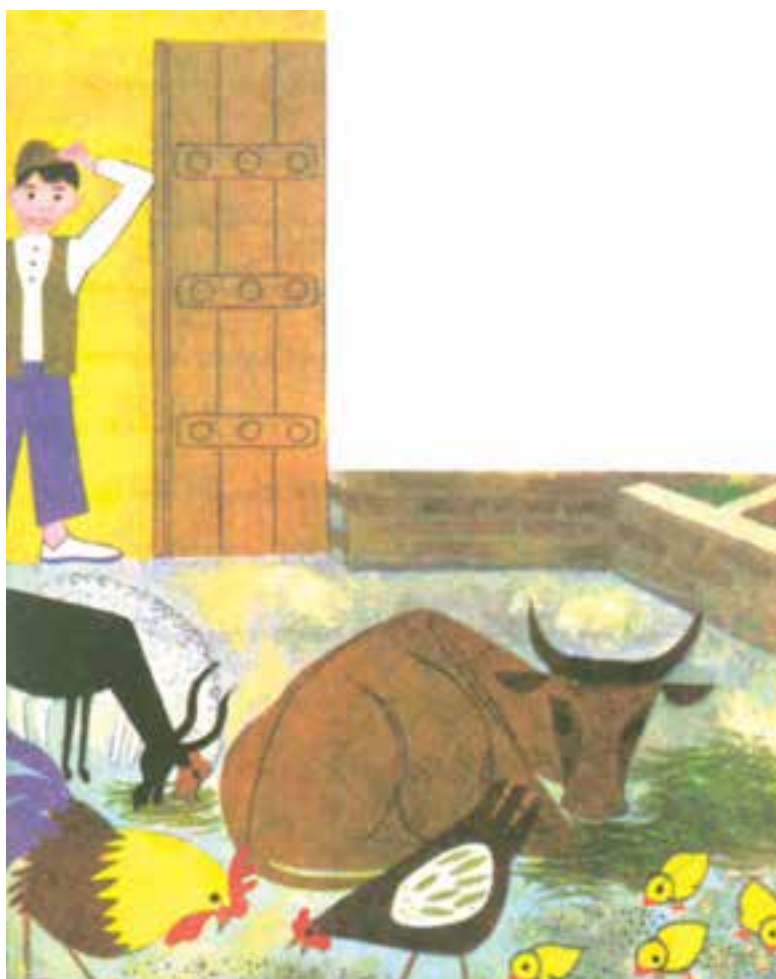
تصویر ۲۶- تصویرسازی با استفاده از شیوه
گواش، به روش پوششی (جرم‌دار)، شاهنامه
جلد ۸، اثر زنده یاد مرتضی ممیز

تصویر ۲۷- تصویرسازی با استفاده از شیوه
گواش، به روش پوششی (جرم‌دار)، صدای ساز
می‌آمد، اثر زنده یاد ژانت میخائیلی

تصویر ۲۸- تصویرسازی با استفاده از شیوه
گواش، به روش پوششی (جرم‌دار)، حسنگ کجایی؟،
فارسی دوم دبستان، اثر پرویز کلانتری

تصویر ۲۹- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش تلفیقی، بزب قندی، اثر بهزاد غریب پور

تصویر ۳۰- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش پوششی (جرم دار)، اثر یانگ سیندی

تصویر ۳۱- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش،
به روش آبرنگ نما، اثر فوتیننی استفانیدی

تصویر ۳۲- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش،
به روش پوششی (جرم دار)، بر کاغذ خاکستری رنگ،
فرشته و پسر روستایی، اثر زوومین وانگ

تصویر ۳۳- تصویرسازی با استفاده از شیوه
گواش، به روش پوششی (جرم دار)، گریه چکمه پوش،
اثر استی سی ایدری گویسیوس

تصویر ۳۴- تصویرسازی با استفاده از شیوه
گواش، با استفاده از چاپ های کلیشه ای و
اسفنج، اشک تمساح، اثر اداری نیل

تصویر ۳۵- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، با استفاده از چاپ‌های کلیشه‌ای و اسفنج، اثر زینا کریس

تصویر ۳۶- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش پوششی (جرم دار)، مردی با چمدان، اثر آلساندر اوسته

تصویر ۳۷- تصویرسازی با استفاده از شیوه گواش، به روش پوششی (جرم دار)، چه کسی از چشمه نوشید؟ اثر ولادیمیر یملتانویچ میزوچوک